

היום נלמד בעזרת ה':

סנהדרין דף יב

תנו רבנן אין מעברין את השנה בשני רעבון: משום שאין לעם אוכל, ויהא קשה להם להמתין עד שיותר התבואה החדשה בניסן, אחרי שיעברו את השנה ויתווסף עוד חודש. והגמ' מוכיחה כן מכרייתא, שלמדים בנביא על תקופה שהאביב התאחר והתבואה עדין לא בשלה, ואעפ"כ כיון שהיתה שנת רעבון אלישע הנביא לא רצה לעבר את השנה.

תנו רבנן אין מעברין את השנה, לפני ראש השנה: ואפילו אם בדיעבד עיברו, אינו מועיל. והטעם משו שחוששים שעד חודש אדר ישכחו שחכמים עיברו את הנשה, ויבואו לאכול בט"ו ניסן חמץ שיחשבו שהוא כבר אייר. ואם חוששים שהמלכות לא תיתן לעבר או שהנשיא לא יהא מזומן, מעברים מיד אחרי ראש השנה. ורק את חודש אדר מעברים ולא חודש אחר.

שאלה: והא שלחו ליה לרבא: ושלחו לרבא מכתב שכתוב ברמזים כדי שהרומאים לא יבינו, שהגיעו שני שלוחים תלמידי חכמים, שהיו לבושים תכלת והפרסיים תפסום, וברחמי שמים ניצלו. וכך הודיעו השלוחים, שהנשיא רצה לעבר השנה, ומלכות אדום לא נתנה לו לעבר, ולכך שאר חכמי ישראל קבעו והוסיפו נציב-חודש, וזה היה בחודש ב שמת בו אהרן הכהן. ואם כן נמצא שעיבור עוד לפני ראש השנה.

תשובה: חשובי מחשבי גלויי לא מגלי: היינו שכאמת מותר לחשב אם אפשר לעבר, אלא שלא מודיעים לציבור שעיברו את השנה.

מאי משמע דהאי נציב לישנא דירחא הוא: ואנו ידעים ש"נציב" היינו "חודש" משום שכתוב וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנַיִם-עָשָׂר נְצֻבִים עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל וְכָל-כָּלּוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ וְאֶת-בֵּיתוֹ חֹדֶשׁ בְּשָׁנָה והיינו שכל נציב יהא אחראי על חודש. ואף שכתוב שם בהמשך וְנְצִיב אֶחָד אֶשֶׁר בְּאֶרֶץ נחלקו בפס' זה יש אומרים שהכוונה שנציב אחד יהא אחראי על כל הנציבים, ויש מפרשים שנציב אחד יהא אחראי על חודש העיבור.

תנו רבנן אין מעברין את השנה משנה לחברתה: וכן אין מעברין ג' שנים רצופות זו אחר זו. אבל רבי שמעון חולק ומביא מעשה שכשרבי עקיבא היה בבית האסורין עיבר את השנה ג' שנים זו אחר זו.

דוחה הגמ' שרבי עקיבא לא עיבר ג' שנים רצופות אלא הוא חישב את השנים שצריך לעבר במשך ג' פעמים, ואחרי כן חכמים עיברו כשהגיע הזמן, ולא גילו לעם את השנים, עד שהגיע אותה שנה שצריך לעברה.

תנו רבנן אין מעברין את השנה, לא בשביעית: כדי שלא להרבות עליהם חודש נוסף באיסור עבודת הקרקע. וכן אין מעברין במוצאי שביעית, משום שלא מצוי להם תבואה מהשנה השישית, ובשביעית אין, ויהא אסור להם התבואה החדשה עד ניסן, נמצא שהוספנו עליהם חודש נוסף. והרגילות לעבר בערב שביעית, כדי שיהא להם חודש נוסף להתעסק בקרקע קודם לשנת השמיטה. אמנם בית דינו של רבן גמליאל היו מעברין אף במוצאי שביעית.

וטעם מחלוקתם, משום שנחלקו האם מותר להביא תבואה מחוץ לארץ לארץ ישראל ואז אין חסרון לעבר את מוצאי שביעית, שהרי התבואה מצויה מתבואת חוצה לארץ. או שאסור להביא תבואה מחוץ לארץ משום שחוששים שיביאו עם התבואה גושי קרקע שהם מטמאים, כקרקע של חוץ לארץ, [חכמים גזרו ע לארץ העמים שתטמא כמת, ואף על גושי הקרקע גזרו] וממילא אין מעברין משום לא מצוי תבואת חוצה לארץ במוצאי שביעית.

תנו רבנן אין מעברין את השנה מפני הטומאה: אף שחוששים שכלל ישראל יהיו טמאים בפסח, עדיף שיעשו בטומאה, ולא יעברו את השנה. ורבי יהודה אומר שמעברין. ורבי יהודה הוכיח כן מהמעשה שהיה שחזקיהו המלך עיבר את השנה כיון שהעם היו טמאים בטומאת עבודה זרה שמתמאה כמת, אמנם אחרי כן ביקש רחמים על עצמו שה' ימחול לו על כך שעיבר את השנה. [ויבואר בהמשך הגמ']. דעה שלישית רבי שמעון אומר שאם עיברו מפני הטומאה מעוברת. [ויבואר בהמשך הגמ'].

שאלה: מדוע חזקיהו ביקש רחמים אם סבר שמותר לעבר מפני הטומאה.

תשובה: מפני שעיבר את חודש ניסן בניסן, ולא את חודש אדר באדר. ויש דעה שהטעם שביקש רחמים מפני ששיכנע א תבני ישראל לעשות פסח שני אפילו שרובם היו טמאים, ויכלו לעשות בטומאה שהרי טומאה הותרה בציבור.

ביאור הגמרא בדעת רבי יהודה שמעברים את השנה מפני הטומאה

אמר מר, רבי יהודה אומר מעברין אלמא אית ליה לרבי יהודה טומאה דחוויה בציבור: שאם הטומאה לא היתה דחוויה אלא היתה מותרת לכתחילה, אם כן מדוע אמר רבי יהודה שיעבר את השנה ולא יעשו בטומאה, שהרי אין בזה חסרון כלל.

שאלה: הברייתא מביאה מח' שרבי שמעון אומר שהציץ מרצה על מה שהקריבו בטומאה בין שהציץ על מצחו בין אינו על מצחו. ורבי יהודה חולק שרק כשהציץ על מצחו הוא מרצה. והקשה רבי שמעון על רבי יהודה שהרי ביום הכיפורים הציץ מרצה אף שהכהן גדול לא לובשו אלא עובד בד' בגדי לבן בלבד. וענה לו רבי יהודה שמיום כיפור אין להקשות טומאה שביום כיפור כיון שטומאה הותרה בציבור לגמרי ואינה רק דחוויה. ומוכח בברייתא שדעת רבי יהודה שתמיד טומאה מותרת לכתחילה, ואינה רק דחוויה.

תשובה: הגמ' חוזרת בה, שבאמת יש לשנות בדברי הברייתא, שהרי בלאו הכי קשה מדוע רבי יהודה שסבר שמעברין מפני הטומאה אמר שחזקיה ביקש רחמים על עצמו, שנראה שסבר שאין מעברין. ועל כרחך שיש לגרוס בברייתא כך: **אין מעברין את השנה מפני הטומאה, ואם עיברה מעוברת. ורבי יהודה אומר שאינה מעוברת.** ועל זה מביא רבייה מהמעשה עם חזקיהו שאחרי שעובר ביקש רחמים, ובאמת סבר שטומאה הותרה בציבור ולכך אין מעברין מפני הטומאה.

נמצא שיש ג' דעות, תנא קמא סבר שלכתחילה אין מעברין מפני הטומאה אבל אם עיברו חל. רבי יהודה סבר שאין מעברין אפילו בדיעבד, ורבי שמעון סבר שמעברין אפילו לכתחילה.

אמר מר שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן: מבארת הגמ' שחזקיה לא עיבר בניסן ממש, אלא עיבר ביום ל' אדר שהוא ראוי להיות כבר ניסן, וטעה בדין של שמואל שאמר שאין מעברין אף ביום ל' של אדר כיון שכבר ראוי לקובעו לניסן, וחזקיה סבר שמה שראוי לקובעו עדין אינו מונע מלעברו, ורק אם קידשוהו, לא יוכל לעבר, וזה היתה טעותו.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני: וזה הטעם שחזקיהו ביקש רחמים על עצמו. והטעם שכן הציע להם לעשות פסח שני, רב אשי אמר שרוב הגברים היו טמאים שלא אומרים עדין טומאה הותרה בציבור, ואם נחשיב גם את הנשים שרובן היו טהורות, נמצא שהיו רוב

טהורים, והטמאים יעשו פסח שני. ובתחילה סבר שפסח ראשון אצל נשים הוא חובה ולכך צירף את הנשים להמנות כרוב, ולכן השיאם לעשות פסח שני. אבל אחרי כן חזר בו שנשים רשות, וממילא יש כאן רוב טמאים, ולכך אין נדחים לפסח שני. ועל זה ביקש רחמים.

גופא, אמר שמואל אין מעברין את השנה ביום שלושים של אדר, הואיל וראוי לקובעו ניסן.

ומסתפקת הגמ' אם כן עיברו בל' אדר האם העיבור חל או לא. ומוסיפה הגמ' דין נוסף שאף אין מקדשין את יום הל'. ומסתפקת הגמ' אם קידשו את יום הל', שיהא ראש חודש אדר שני, האם בדיעבד יהא מקודש. ופושטת בשם רבא שכיון שקידושהו העיבור מתבטל ואינו מעובר. ורב נחמן אמר שכדיעבד החודש מקודש והשנה מעוברת.

אמר ליה רבא לרב נחמן: קושיא: הרי לדעת חכמים ששואלים ודורשין בהלכות החג שלושים יום קודם החג, ואם כן התחילו חכמים ללמד את העם מיד אחר פורים את הלכות פסח, ואחרי כן שיבואו רק בראש חודש ויאמרו להם שהשנה מעוברת, האנשים לא יקבלו שהרי חכמים כבר לימדום הלכות פסח. ונמצא שכשיגע זמן הפסח האמיתי הם יזלזלו בו.

תשובה: תירץ רב נחמן שהעם יודעים שהעיבור תלוי בחשבון, והחכמים שלימדום עדין לא ידעו שעיברו את השנה, ולכך יקבלו שאכן השנה מעוברת ולא יכשלו בחמץ בפסח.